

HIŠE + SPOMINSKE - PLOŠČE

Na sprehodu po raznih krajih opazimo doprsne kipe ali spominske plošče, posvečene tistim ljudem, na katere je kraj - zaradi njihovih zaslug – ponosen. Pročelje Doma GEOSS (Vače 10) krasita dve plošči posvečeni prvaku, skladatelju slovenske klasične glasbe - Antonu Lajovcu in škofu – reformatorju slovenskega jezika Matevžu Ravnikarju.

Pri Trælk – (Vače 33) smo leta 2010 namestili ploščo posvečeno priljubljenemu in uspešnemu, tu rojenemu, predvojnemu, mariborskemu županu Alojziju Juvanu. Lastnik je na istem mestu postavil novo stavbo brez plošče. Napis na spominski plošči (sl.1) več ne ustreza, ker gre za drugo stavbo, ki stoji na tem mestu.

Na Kleniku Plezetovi zelo lepo skrbijo za spominsko ploščo, posvečeno njihovemu dedu, ki je našel situlo. A na njihovem dvorišču pa še stoji ljubka stara hišica (Sl.2), v kateri se je rodil kritik in oblikovalec realizma - Fran Celestin. On je bil tisti, ki je Jurčiču, Kersniku, itd. s svojimi nasveti kazal ustvarjalno pot. Bil je prvi profesor slovanskih jezikov in prešernolog na Zagrebški univerzi (sveučilištu). Hiša ni zaščiteni niti označena s ploščo o njenem pomenu.

Na ruševinah gradu Ljubek ni spominske table, posvečene prvemu kranjskemu romanopiscu - baronu Franzu Wützensteinu (1631-1677), ki je tu živel in ustvarjal (sl.3).

Na župnišču ni obeleženo, da je tu živel in delal avtor prve in edine zgodovine župnije Vače – župnik Benedik Valentin.

V hiši, v kateri je zdaj Družinsko gledališče Kolenc (Vače 12, sl.4) so se rodili bratje in sestre Antona Lajovca in tu preživeli otroštvo (Anton se je rodil pri sosedih, kjer je bila mama na obisku in se je njihova hiša takrat še obnavljala); brat Franci je bil tovarnar in litijski župan; sestra Pavla je bila veletrgovka; brat Ladi je bil direktor Zavarovalnice Triglav, Albin - ravnatelj in učitelj, Emil – tovarnar (Saturnus, Tuba) in njegov rod (Dušan) je širil podjetje v Avstraliji in okoliških državah, Dušanov brat Miša pa je bil prvi senator Avstralije, ki ni bil anglosaškega porekla. Sploh še nisem našel še živečih pomembnih pripadnikov dinastije, ki so danes akterji naše resničnosti: glasbeniki, arhitekti, zdravniki, izumitelji, ... Plošča bi bila premalo. Za njihove pomembne prispevke bi potreboval cel muzej.

Spominske plošče še nimajo: slovenist Etbin Bojc, njegova sestra Akvina – hči krščanske ljubezni, nadučitelj in raziskovalec življenja svojega strica Matevža - Jernej Ravnikar, starinokopa Franc Peruzzi in Tit Strmljan, arhitekt Mirko Mrva in morda še kdo (filozof Matija Hvale,...?).

Vsak od nas opravlja svoje poslanstvo, če to hočemo ali ne. O izjemnih dosežkih pa pričajo pomniki in spominske plošče.

Identiteta trga Vače se trenutno izgublja in tudi plošče z omembami pomembnih tržanov so v tem času precej izgubile svoj pomen. Kot v vseh časih pa tudi v tem nezadržno prihajajo izravnave in globlja spoznanja; trške danes nepomembne in skoraj nevredne omembe in spominske plošče bodo pričale o srčni in edinstveni zgodovini in odličnosti v koreninah slovenstva. Po številu in veličini le-teh bodo Vače zagotovo izstopale.

Rad nas imam in veseli bodimo, da na naših hišah še ni spominske table z našim imenom!

Zvonček Norček

